
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

השטן בספרות - 19180

תאריך עדכון אחרון 31-03-2024

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: ספרות כללית והשוואתית

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): פרופ' צחי זמיר

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: tzachi.zamir@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום ה' 13:00-14:00

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

הקורס עוסק בייצוג ספרותי של רוע. נעסוק במושג של פיתוי, מכירת נפש, חטא, גיהנום כמקום מול גיהנום כמצב נפשי, ויצירות שונות שמעמידות את השטן במרכזן ("פאוסט", "האומן ומרגריטה", "גן העדן האבוד") כמו גם ספרות פנטזיה ואימה.

מטרות הקורס:

היכרות עם מרכבויות הקשורות בכתיבה על רוע, יצוג, השפעתו. היכרות עם הנסיון לייצג רוע מוחלט.

תוצרי למידה

בסימו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

לחשוב ולכתוב באופן חד יותר על רוע. לשכלל את הרגישות לחשיבה על אתיקה של דמיון, ועל צורות חמקמקות של שיתוף פעולה אסתטי עם ייצוג בעייתי מוסרית.

דרישות נוכחות (%) :

100

שיטת ההוראה בקורס: הרצאה, דיון, פרויקט משותף

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

השטן בספרות
פרופ' צחי זמיר

חובות הקורס:

- א. נוכחות (כולל טקסט).
- ב. פרויקט בזוגות על רוע בנאלי (פרטים בהמשך). 30% מציון סופי. תאריך הגשה - 27.6
- ג. תגובה בפורום הקורס לסרט Satan Hail 5% מהציון הסופי (11.7)
- ד. עבודת סיום (65% מהציון הסופי). תאריך הגשה: יום ה' ה-15 לאוגוסט.

נהלי כיתה:

המרצה בכיתה (אני) אינו דמות מרצדת על מסך. יש לזכור שהוא עמל לא מעט על הכנת השיעור ועושה כמיטב יכולתו להעביר את החומר באופן מעניין. בזמן השיעור הוא נמצא מולך ממש, ולכן מגיב ומושפע מפעולותיך. מותר לשתות בשיעור. אכילה נוטה להפריע. כך גם איחורים. יש ליידע אותי אם סיבה בריאותית כלשהי מחייבת אותך לצאת מהשיעורים באופן קבוע לפרקי זמן ממושכים.

טלפונים סלולריים: חל איסור מוחלט על שימוש בטלפונים במהלך השיעור. למען הסר ספק: איסור מוחלט כולל דיבור בטלפון, הקלדה בטלפון, הצצה בטלפון, הנחת הטלפון על השולחן (הפוך או לא), והשתקתו בתיק/בכיס בצורה שעדיין מאפשרת לשמוע/להרגיש זמזום/רטט.

מחשבים ניידים: מי שחייב/ת להשתמש במחשב נייד לסיכומים בכיתה, מתחייב/ת שלא להתחבר לרשת האינטרנט במהלך השיעור. את הטקסטים הסרוקים באתר הקורס יש להוריד למחשב, כך שניתן לקרוא אותם בשיעור מבלי להתחבר לרשת. אין לקרוא טקסטים סרוקים שנידונים בכיתה מתוך צג של טלפון.

בינה מלאכותית: בינה מלאכותית מייצרת (עבורי) לא מעט אפשרויות מעניינות לשדרוג למידה והוראה, כולל גם מספר סכנות. במהלך הקורס אנסה (כנראה) לשלב עבודה שמסתייעת בבינה מלאכותית. כשאציע פעילות כזו, היא אינה אמורה להיות כרוכה בתשלום מצידך לפלטפורמה כלשהי. למען הסר ספק, כל שימוש אחר בבינה מלאכותית במהלך הקורס, מחייב הסכמה מראש מצדי. רשימת נושאים וקריאה

שיעור ראשון (9.5) -- מבוא:

מושגי יסוד לקורס: רוע, חטא, מכירת נפש

שיעור שני (16.5) - לדמיין רוע:

קריאת חובה:

- J. M. Coetzee, Elizabeth Costello, "The Problem of Evil", Penguin Books, London, 2003, pp. 156-182 (עברי בתרגום גם הקורס באתר קיים) • קוטזי, מקסוול ג. אליזבת קוסטלו. תל אביב: עם עובד, 2005. קריאה מרפרפת:
- Ernest Hemingway, For Whom the Bell Tolls, Scribner's Sons, New York, 1940, Chap. 10, pp. 96-130. בעברית גם קיים.
- José Medina, "An Enactivist Approach To The Imagination: Embodied Enactments And "Fictional Emotions"", American Philosophical Quarterly, July 2013, 50:3, pp. 317-335 (e-access).

שיעור שלישי (23.5) - תולדות השטן:

• קטעים מתוך Neil Forsyth, Epic Satanic The, Princeton, J.N, Princeton University Press. 2003, פרק 1, עמ' 24-28, 37-43, 45-49, 54-56 (אלקטרונית גישה)

שיעור רביעי (30.5) - בחירה ופיתוי:

קריאת חובה:

• ההצדקה לקיום רוע - דוסטויבסקי, "האחים קרמאזוב", ספר חמש, פרק 4, המרד, עמ' 250-261 בתרגום צבי ארד, הוצאת דביר, 1993 של בקובץ סרוק) 50 שורה 3 מזמור, דנטה של "תופת" ב בוחרים שאינם אלה: מבחירה ההימנעות (דנטה).

שלם הוצאת, שטיר בתרגום, 19-21 עמ' מילטון ג' (אריאופגיטיקה) הפיתוי של האתית משמעותו (ירושלים, 2013 (גישה אלקטרונית).

השטן של האתית הפונקציה

Forsyth, Neil, The Satanic Epic, Princeton, N.J.: Princeton University Press. 2003, pp. 1-7 (אלקטרונית גישה)

קריאה מרפרפת:

• סארטר: אקזיסטנציאליזם הוא הומניזם, עמ' 6-11, תרגום דורפמן, 2014, כרמל,

שיעורים חמישי וששי (6.6 & 13.6). -- מכירת נפש לישראלית (א ו-ב):

קריאת חובה:

• ספור פאוסט

• "לילה", "בשמים פרולוג". 1946, אביב תל אוניברסיטת הוצאת, ארי בן ניצה תרגום, פאוסט, גתה ס (עמ' 37-68), "חדר העבודה", עמ' 88-121 (עד יציאתו של פאוסט).

• 1-5, 13. *The Norton Anthology of English Literature, Edition 8, Vol. 1, pp. 1022-1041, 1053-1055*

• מיכאיל בולגאקוב - האמן ומרגריטה, תרגום פ. קריסקסונוב, ידיעות אחרונות, 1999, פרק 23, "הנשף הגדול אצל השטן", עמ' 345-363, ופרק 24.

• S. LaVey, *The Satanic Bible*, pp. 81-86 ("Indulgence not compulsion")

קריאה מרפרפת:

• D. Defoe, *The History of the Devil, Part II, chap. 8*, pp. 339-357 (the impossibility of selling one's soul)

שיעור שביעי (27.6) - מכירת נפש (סמלית):

• ח.נ. ביאליק, ויהי היום, דביר, תל אביב, תשכ"ה, "שלמה ואשמדאי", עמ' קמה-קס.

• J. Needleman, *Money and the Meaning of Life, Currency, New York, 1991, "The King of the Demons"*, pp. 120-136.

• לואיס: אלגוריה של אהבה -

C. S. Lewis, *The Great Divorce*, Collins, 1946, Glasgow, pp. 97-105

• דנטה: הבוגדים במזמור ל"ג ב"תופת" (עמ' 408-410, שורות 115-147 בתרגום רינון, 2013)

קריאה מרפרפת:

• S. Rushdie, *The Satanic Verses*, Viking, New York, 1989, pp. 157-171, 256-257, 276-277, 284-289, 291, 335, 353-354, 369

הגשת פרויקט זוגי על רוע בנאלי

שעור שמיני (4.7) - השטן מדבר:

• אנסלם הקדוש וההגנה על השטן

Anselm of Canterbury: "On the Fall of the Devil", *The Major Works*, Oxford World Classics, 1998, OUP, Trans: Evans and Davies, pp. 193-232, (in e-reserves)

• שני שירים אנונימיים

• השטן המילטוני. John Milton, *Lost Paradise*, IV Book, 1-113 lines (גישה אלקטרונית).

• A. S. LaVey, *The Satanic Bible*, pp. 28-9, 32-4, 41, 46-7

- *Hail Satan* – OSV 12538

שיעור תשיעי (11.7) -- השטן לובש צורה:

קריאת חובה:

• השטן כיסוד פנימי – פרודנטיוס

o *The Fight for Man's Soul, Prudentius, The Loeb Classical Library, Prudentius Vol. I, Trans. H. J. Thomson, 1962, pp. 275-287*

השטן "נולד":

- *The Omen, David Seltzer, Futora, London, 1976, pp. 24-25, 67-69, 104-105, 188-189*

• הברית החדשה, ספר ההתגלות, פרק 13 (גישה אלקטרונית)

העלאת תגובה לפורום על הסרט *Satan Hail*

קריאת רשות:

- *I. Levin, Rosemary's Baby, Pegasus books, New York, 2017, Chap. 8 (pp. 200-210), final chapter, pp. 249-268*

שיעור עשירי (18.7) - "השטן" בפנטזיה - וולדרמורט כמקרה מבחן:

- Chapter 11 "Voldemort, Death Eaters, Dementors, and the Dark Arts," by Colin Duriez, in : *The Lure of the Dark Side : Satan and Western Demonology in Popular Culture*, Christianson, Eric S., Partridge, Christopher H. (Eds.). Routledge, 2014. (e access), pp. 141-152
- *Shira Wolosky, The Riddles of Harry Potter, Palgrave, U.S. 2010, "On Horcruxes", pp. 44-49, "the Secret Riddle", pp. 113-120, "Love or Power", pp. 130-138*

שיעור אחד עשרה (25.7) - גיהנום:

• גיהנום פיסי מול גיהנום פסיכולוגי - דנטה מול מילטון,

גן העדן האבוד, קטעים מספר 1 ו-2

- *Daniel Defoe, The History of the Devil, EP publishing, 1972, pp. 46-48.*

• סארטר והמחזה "אין מוצא" - הזולת כגיהנום (עותקים שמורים בספרייה)

• לואיס והרעיון של גיהנום וגן עדן כמצבי התכוונות ותודעה

- *The Great Divorce, C. S. Lewis, Collins, 1946, Glasgow, pp. 7-9; 59-72*

• גיהנום כנתק מגן עדן מול גיהנום כחיבור

o בלייק, *The marriage of heaven and hell,*

o לואיס, *The Great Divorce*

חומר חובה לקריאה:

השטן בספרות
פרופ' צחי זמיר

חובות הקורס:

- א. נוכחות (כולל טקסט).
- ב. פרויקט בזוגות על רוע בנאלי (פרטים בהמשך). 30% מציון סופי. תאריך הגשה - 27.6
- ג. תגובה בפורום הקורס לסרט Satan Hail 5% מהציון הסופי (11.7)
- ד. עבודת סיום (65% מהציון הסופי). תאריך הגשה: יום ה' ה-15 לאוגוסט.

נהלי כיתה:

המרצה בכיתה (אני) אינו דמות מרצדת על מסך. יש לזכור שהוא עמל לא מעט על הכנת השיעור ועושה כמיטב יכולתו להעביר את החומר באופן מעניין. בזמן השיעור הוא נמצא מולך ממש, ולכן מגיב ומושפע מפעולותיך. מותר לשתות בשיעור. אכילה נוטה להפריע. כך גם איחורים. יש ליידע אותי אם סיבה בריאותית כלשהי מחייבת אותך לצאת מהשיעורים באופן קבוע לפרקי זמן ממושכים.

טלפונים סלולריים: חל איסור מוחלט על שימוש בטלפונים במהלך השיעור. למען הסר ספק: איסור מוחלט כולל דיבור בטלפון, הקלדה בטלפון, הצצה בטלפון, הנחת הטלפון על השולחן (הפוך או לא), והשתקתו בתיק/בכיס בצורה שעדיין מאפשרת לשמוע/להרגיש זמזום/רטט.

מחשבים ניידים: מי שחייב/ת להשתמש במחשב נייד לסיכומים בכיתה, מתחייב/ת שלא להתחבר לרשת האינטרנט במהלך השיעור. את הטקסטים הסרוקים באתר הקורס יש להוריד למחשב, כך שניתן לקרוא אותם בשיעור מבלי להתחבר לרשת. אין לקרוא טקסטים סרוקים שנידונים בכיתה מתוך צג של טלפון.

בינה מלאכותית: בינה מלאכותית מייצרת (עבורי) לא מעט אפשרויות מעניינות לשדרוג למידה והוראה, כולל גם מספר סכנות. במהלך הקורס אנסה (כנראה) לשלב עבודה שמסתייעת בבינה מלאכותית. כשאציע פעילות כזו, היא אינה אמורה להיות כרוכה בתשלום מצידך לפלטפורמה כלשהי. למען הסר ספק, כל שימוש אחר בבינה מלאכותית במהלך הקורס, מחייב הסכמה מראש מצידך. רשימת נושאים וקריאה

שיעור ראשון (9.5) -- מבוא:

מושגי יסוד לקורס: רוע, חטא, מכירת נפש

שיעור שני (16.5) - לדמיין רוע:

קריאת חובה:

- J. M. Coetzee, Elizabeth Costello, "The Problem of Evil", Penguin Books, London, 2003, pp. 156-182 (עברי בתרגום גם הקורס באתר קיים)
- קוטזי, מקסוול ג. אליזבת קוסטלו. תל אביב: עם עובד, 2005.
קריאה מרפרפת:
- Ernest Hemingway, For Whom the Bell Tolls, Scribner's Sons, New York, 1940, Chap. 10, pp. 96-130. בעברית גם קיים

- José Medina, "An Enactivist Approach To The Imagination: Embodied Enactments And "Fictional Emotions"", *American Philosophical Quarterly*, July 2013, 50:3, pp. 317-335 (e-access).

שיעור שלישי (23.5) - תולדות השטן:

• קטעים מתוך *The Satanic Epic*, Neil Forsyth, Princeton, N.J.: Princeton University Press, 2003, (עמ' 24-28, 37-43, 45-49, 54-56, פרק 1, Press. 2003,

שיעור רביעי (30.5) - בחירה ופיתוי:

קריאת חובה:

• ההצדקה לקיום רוע - דוסטויבסקי, "האחים קרמאזוב", ספר חמש, פרק 4, המרד, עמ' 250-261 בתרגום צבי ארד, הוצאת דביר, 1993

של בקובץ סרוק) 50 שורה 3 מזמור, דנטה של "תופת" ב בוחרים שאינם אלה: מבחירה ההימנעות ס דנטה).

שלם הוצאת, שטיר בתרגום, 19-21 עמ, מילטון ג' (אריאופגיטיקה) הפיתוי של האתית משמעותו ס ירושלים, 2013 (גישה אלקטרונית).

השטן של האתית הפונקציה ס

Forsyth, Neil, *The Satanic Epic*, Princeton, N.J.: Princeton University Press, 2003, pp. 1-7 (אלקטרונית גישה 1-7, pp. 2003,

קריאה מרפרפת:

• סארטר: אקזיסטנציאליזם הוא הומניזם, עמ' 6-11, תרגום דורפמן, 2014, כרמל,

שיעורים חמישי וששי (6.6 & 13.6). -- מכירת נפש לישראלית (א ו-ב):

קריאת חובה:

• ספור פאוסט

"לילה", "בשמים פרולוג". 1946, אביב תל אוניברסיטת הוצאת, ארי בן ניצה תרגום, פאוסט, גתה ס (עמ' 68-37), "חדר העבודה", עמ' 121-88 (עד יציאתו של פאוסט).

13. *The Norton Anthology of English Literature, Edition 8, Vol. 1, pp. 1022-1041, 1053-1055*

• מיכאיל בולגאקוב - האמן ומרגריטה, תרגום פ. קריסקונוב, ידיעות אחרונות, 1999, פרק 23, "הנשף הגדול אצל השטן", עמ' 345-363, ופרק 24.

• S. LaVey, *The Satanic Bible*, pp. 81-86 ("Indulgence not compulsion")

קריאה מרפרפת:

• D. Defoe, *The History of the Devil, Part II, chap. 8*, pp. 339-357 (the impossibility of selling one's soul)

שיעור שביעי (27.6) - מכירת נפש (סמלית):

• ח.נ. ביאליק, ויהי היום, דביר, תל אביב, תשכ"ה, "שלמה ואשמדאי", עמ' קמה-קס.

• J. Needleman, *Money and the Meaning of Life, Currency*, New York, 1991, "The King of the Demons", pp. 120-136.

• לואיס: אלגוריה של אהבה -

C. S. Lewis, *The Great Divorce*, Collins, 1946, Glasgow, pp. 97-105

• דנטה: הבוגדים במזמור ל"ג ב"תופת" (עמ' 408-410, שורות 115-147 בתרגום רינון, 2013)

קריאה מרפרפת:

• S. Rushdie, *The Satanic Verses*, Viking, New York, 1989, pp. 157-171, 256-257,

276-277, 284-289, 291, 335, 353-354, 369

הגשת פרויקט זוגי על רוע בנאלי

שעור שמיני (4.7) - השטן מדבר:

- אנסלם הקדוש וההגנה על השטן
Anselm of Canterbury: "On the Fall of the Devil", The Major Works, Oxford World Classics, 1998, OUP, Trans: Evans and Davies, pp. 193-232, (in e-reserves)
- שני שירים אנונימיים
- השטן המילטוני. John, Milton. *Lost Paradise. John, Milton, IV Book, 1-113 lines* (גישה אלקטרונית).
- A. S. LaVey, *The Satanic Bible*, pp. 28-9, 32-4, 41, 46-7
- *Hail Satan - OSV 12538*

שיעור תשיעי (11.7) -- השטן לובש צורה:

קריאת חובה:

- השטן כיסוד פנימי - פרודנטיוס
The Fight for Man's Soul, Prudentius, The Loeb Classical Library, Prudentius Vol. I, Trans. H. J. Thomson, 1962, pp. 275-287
- השטן "נולד":
The Omen, David Seltzer, Futora, London, 1976, pp. 24-25, 67-69, 104-105, 188-189
- הברית החדשה, ספר ההתגלות, פרק 13 (גישה אלקטרונית)

העלאת תגובה לפורום על הסרט *Satan Hail*

קריאת רשות:

- I. Levin, *Rosemary's Baby*, Pegasus books, New York, 2017, Chap. 8 (pp. 200-210), final chapter, pp. 249-268

שיעור עשירי (18.7) - "השטן" בפנטזיה - וולדרמורט כמקרה מבחן:

- Chapter 11 "Voldemort, Death Eaters, Dementors, and the Dark Arts," by Colin Duriez, in : *The Lure of the Dark Side : Satan and Western Demonology in Popular Culture*, Christianson, Eric S., Partridge, Christopher H. (Eds.). Routledge, 2014. (e access), pp. 141-152
- Shira Wolosky, *The Riddles of Harry Potter*, Palgrave, U.S. 2010, "On Horcruxes",

pp. 44-49, "the Secret Riddle", pp. 113-120, "Love or Power", pp. 130-138

שיעור אחד עשרה (25.7) - גיהנום:

- גיהנום פיסי מול גיהנום פסיכולוגי - דנטה מול מילטון, גן העדן האבוד, קטעים מספר 1 ו-2
- Daniel Defoe, *The History of the Devil*, EP publishing, 1972, pp. 46-48.
- סארטר והמחזה "אין מוצא" - הזולת כגיהנום (עותקים שמורים בספרייה)
- לואיס והרעיון של גיהנום וגן עדן כמצבי התכוונות ותודעה
- *The Great Divorce*, C. S. Lewis, Collins, 1946, Glasgow, pp. 7-9; 59-72
- גיהנום כנתק מגן עדן מול גיהנום כחיבור
- o בלייק, *The marriage of heaven and hell*,
- o לואיס, *The Great Divorce*

חומר לקריאה נוספת:

אין

מרכיבי הציון הסופי:

הגשת עבודה מסכמת / פרויקט גמר / מטלת סיכום / מבחן בית / רפרט 65 %

השתתפות פעילה / עבודת צוות 30 %

מטלות הגשה במהלך הסמסטר: תרגילים / עבודות / מבדקים / דוחות / פורום / סימולציה ואחרות 5

%

מידע נוסף / הערות:

הסמינר יכלול פרויקט משותף בזוגות על רוע, בזוגות. זאת פרט לעבודת סיום. הפרוייקט המשותף

יכלול גם פרזנטציה בכיתה. כמו כן, תהיה מטלת תגובה קצרה סביב הסרט *Satan Hail*